

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

Disputatio IV. De Ante-Prædicamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

DISPUTATIO IV.

De Ante-Prædicamentis.

INter libros, secundum Diogenis Laërtii computum, centum quadraginta octo, quos Aristoteles in omnem Philosophiæ partem conscripsit, ordine primus est liber, qui à græco *Κατηγορίων*, prædico, *Categoriæ*, sive *Prædicamenta* nuncupatur. Divisit hunc librum in partes tres, quarum primam *Protheorias*, i. e. Principia, sive *Ante-Prædicamenta*, partem alteram *Prædicamenta*, tertiam denique *Hypotheorias*, sive *Postprædicamenta* appellavit. Divisionem hanc, & ordinem Aristotelis observantes in præsentis disputatione de *Ante-Prædicamentis* agemus. Spectant autem huc potissimum ea, quæ ad meliorem prædicamentorum intelligentiam plurimum conferunt, ut sunt *Univoca*, *Æquivoca*, *Analoga*, *Denominativa*, *Concreta* &c. quæ in sequentibus articulis explicabimus.

ARTICULUS I.

De Univocis, Æquivocis, & Analogis.

§. I.

*Quid & quotuplicia sint Univoca, sive
Synonima?*

353. **D**Ico I. *Univoca dicuntur, quorum nomen commune est, & ratio substantiæ nominis accommodata eadem est. Ita Arist. in Categoriæ.*

U

teg.

reg. cap. 1. Dicitur 1mò Quorum nomen commune est. i. e. Univoca idem debent habere nomen, v. g. Petrus & Paulus Univoca sunt, cùm iis tribuatur idem nomen Homo. Dicitur 2dò Ratio substantiæ nomini accommodata. Per τὸ Ratio substantiæ intelligitur conceptus rei essentiam exprimens. Per τὸ Nomini accommodata indicatur, quòd ratio substantiæ debeat significari per ipsum nomen, quod pluribus commune est. Dicitur 3tiò Eadem est; quia ad univoca non sufficit, ut habeant Unitatem nominis; hoc enim æquivocis quoque convenit: sed necesse insuper est, ut habeant unitatem rationis per nomen importatæ. Sic homo & brutum Univoca sunt, non solùm ideò, quòd participant idem nomen v. g. animal, sed quia eadem insuper ratio per animal importata eis convenit; si enim quæretur ex te, cur Homo, cur brutum sit animal? ad utramque quæstionem aptè respondebis: quia est vivens sensitivum. Adverte hìc, quòd unitas & identitas rationis non alia sit, quàm unitas præcisionis, quæ fit per operationem intellectûs, ut in Disp. 2. de univers. in genere dictum est.

354. Dico 2. Univoca alia sunt *Univocata*, alia *univocantia*. *Univocata* sunt ipsæ res similes in ratione per nomen significatæ, v. g. Petrus, Paulus, & reliqua individua per τὸ Homo significata. Hæc ipsa ex Arist. in præcedente conclusione definivimus, & explicavimus. *Univocantia* sunt ipsa nomina, quæ pluribus in eadem significatione tribuuntur, v. g. Homo, Ani-

Animal respectu suorum significatorum. Porro alia univoca dicuntur *Participata*, suntque ipsæ rationes participatæ inferioribus, v. g. *ratio hominis* participata à *Joanne, Andrea &c.* Alia *Participantia* appellantur, quæ sunt ipsamet inferiora v. g. *Joannes, Andreas &c.*, participantia ejusmodi rationes, v. g. *Hominis*. Denique alia sunt *essentialia*, alia *accidentalia*, prout ratio per nomen importata vel essentialis inferioribus est, vel accidentalis. Sic *Columba & paries* univocè conveniunt in ratione *albi*, sed *accidentaliter*. Econtrà *Homo & Equus* conveniunt univocè in ratione *animalis*, sed *essentialiter*.

355. *Obj.* Univoca debent esse ejusdem substantiæ; sed *Columba* v. g. & *paries* significata per τὸ *album* non sunt ejusdem substantiæ; ergo nec sunt univoca. R. D. *maj.* Debent esse ejusdem substantiæ, h. e. debent habere identitatem substantiæ *simpliciter*. N. h. e. debent habere identitatem substantiæ *nomini accommodata*, sive similitudinem & convenientiam in ratione per nomen significatâ. C. Nimirum ad hoc, ut *Columba & paries* sint univoca univocata respectu *albi*, necesse non est, ut *Columba* sit ejusdem omninò substantiæ, cujus est *paries*; sed sufficit, quòd in ratione per τὸ *album* significatâ convenient. *Si ais:* *Album* est accidens in concreto; sed hoc nequit dici univocè de suis inferioribus, cum non sit terminus simplex; quandoquidem formam simul significat, & subjectum; ergo.

R. N. *min.* Ad rationem additam dico; quòd τὸ *album* sit voce saltem terminus simplex, quod hic sufficit; vox enim propriè Univoca dicitur, res autem univocata. *Si reponas*: Ex data definitione univocorum sequeretur, quòd etiam τὸ *Petrus* sit Univocum; cùm pluribus tribuatur ob eandem rationem, v. g. quia nati sunt in festo S. Petri. R. N. *sequel.* Rationem additam D. tribuitur pluribus ob eandem rationem, quæ per nomen, *Petrus*, exprimitur. N. quæ se habet merè per accidens. C.

356. *Observe I.* Idem terminus & univocus, & æquivocus esse potest diverso respectu, ut videre est in voce *canis*, quæ, si sumatur secundùm significationem inadæquatam, v. g. *pro animali latrabili*, est Univoca respectu hujus & illius canis terrestris; æquivoca verò respectu canis terrestris v. g. & marini, si secundùm adæquatam significationem sumatur, prout nimirum *animal latrabile*, & *natabile* &c. significat. II. Univoca *Univocantia* sunt idem cum *univocatis*, si spectentur *materialiter*; idem verò non sunt, si sumantur *secundùm modum concipiendi*. Sic *Homo* v. g. materialiter est idem cum *Petro* & *Paulo*; verùm secundùm modum concipiendi abstrahit, an sit idem cum *Petro* & *Paulo*, nec ne. III. Terminus univocus non est necessariò strictè universalis, ut patet in voce *Deus*, quæ tribuitur pluribus personis in eadem significatione, quin sit strictè universalis. Ex quo colligis terminum univocum, & universalem esse terminos

minos magis & minus communes. IV. Vox univoca, quæ communis dicitur, debet esse invariata quoad *syllabas, accentum, quantitatem* &c. aliàs non manet eadem vox. Hinc *Populus* v.g. respectu *arboris*, & *multitudinis* non est vox communis; dum enim arborem significat, primam producit; dum verò multitudinem denotat, primam corripit.

§. II.

Quid sint Æquivoca sive Homonyma, quid Analoga?

357. Dico 1. Arist. in *Categ. cap. 1.* æquivoca sic definit: *Æquivoca sunt, quorum nomen solum commune est, ratio verò substantiæ, nomini accommodata diversa.* Explico. Per *no Nomen commune* intelligitur nomen materialiter acceptum, secundum materialem sonum, quantitatem, genus &c. Si enim *formaliter* pro significatione accipitur, non erit unum nomen, nec commune, quandoquidem duplicem habet significationem. Per Verba hæc: *Ratio substantiæ nomini accommodata diversa* indicatur, quod ratio per tale nomen significata diversimodè inesse debeat iis, quibus nomen tribuitur. Sic *Gallus* dicitur æquivocum respectu *hominis Galli*, & respectu *Galli avis*; cum his ratio per nomen, *Gallus*, significata diversimodè in sit. Adverte, hinc rursus definita fuisse àb Aristotele *Æquivoca equivocata*, sive ipsas res, quibus nomen commune sub diversa ratione tribuitur; *Æquivocum autem equi-*

vocans dicitur ipsum nomen, quod pluribus tribuitur sub diversa ratione, per ipsum importatum.

358. *Obj.* Quæ non sunt univoca, Unicâ definitione definiri non possunt; sed æquivoca non sunt univoca; ergo. *R. D. maj.* Quæ non sunt univoca, nec *directè*, nec *reflexè* non possunt definiri unicâ definitione. *C.* quæ non sunt univoca *directè*, sunt tamen *reflexè*. *N.* Æquivoca autem, si *reflexè* sumantur, sunt univoca, h. e. hic terminus *Æquivocum ut sic*, respectu omnium æquivocorum in particulari, est *reflexè* terminus univocus; quia iis tribuitur in eadem significatione. *Si ais.* Æquivoca secundum essentiam sunt plura; ergo unicâ definitione nequeunt definiri. *R. D. ant.* Sunt plura, si *materialiter* spectentur. *C.* si *formaliter*. *N.* sic enim spectata Univocè conveniunt in hoc, quod sint æquivoca. *Si reponas:* Æquivoca habent nomen multiplex, quia participant nomen, plures habens significationes; ergo definiri nequeunt. *R. N. ant.* Quod nec addita ratio sufficienter probat: licèt enim significationes sint formæ nominis, proptereà tamen ipsum nomen non multiplicat; cùm concreta non semper multiplicentur multiplicatis formis, ut in sequenti articulo fusiùs tradetur.

359. *Dico 2.* *Αναλογία* secundum ipsam vocem indicat quandam plurium inter se proportionem; *Proportio* autem similitudo rationum dicitur. Per τὸ *Ratio* ad mentem Euclidis

dis intelligitur hîc mutua plurium quantitatum ejusdem generis secundùm quantitatem habitudò. v. g. *Habitudò trium ad sex, dimidii ad duplum.* A quantitate ad substantiam aliàsque categorias à Philosophis traducta est proportio; à quibus *Analogà* communiter sic definiuntur: *Analogà sunt, quorum nomen commune, & ratio substantiæ nomini accommodata partim eadem, partim diversa.* Quatenus eandem habent rationem, cum univocis; quatenus verò habent diversam, cum æquivocis conveniunt. Terminus qui tribuitur pluribus sub ratione non omninò eadem, nec omninò diversâ, sive (ut P. Du Trieu in *Dialect.* fol. 17. inquit) uni propriè, & primariò, alteri verò impropriè, & secundariò, dicitur *Analogus analogans*, ut homo respectu hominis veri, & picti: illa autem quibus tribuitur, dicuntur *Analogà analogata.* Analogà dividuntur prætereà in analogà *Proportionis, & Attributionis.*

Analogà attributionis sunt, quorum nomen commune est, ratio verò per nomen significata in uno est intrinsecè, & formaliter, in aliis verò extrinsecè, & per respectum ad aliud, cui inest formaliter. Hæc dicuntur àb Aristotele *Analogà ab uno, vel ad unum.* Allatam definitionem ut plenius intelligas, accipe exemplum: Tò sanum v. g. dicitur de animali, medicinâ, colore, deambulatione &c. igitur hæc dicuntur habere nomen commune, scilicet τὸ sanum; Ratio autem per hoc nomen significata, nimirum sanitas, intrinsecè, & formaliter est in

animali, quod propterea *primarium analogatum* dicitur: in reliquis verò *extrinsecè* tantum est, & per ordinem ad animal. Nam *medicina* ideò sana appellatur, quòd animali efficienter sanitatem restituat; *deambulatio*, quòd eam conservet; *color*, quòd illam indicet. Hinc *sanitas* omnibus quidem analogatis communis est, diverso tamen modo; ad *animal* enim pertinet, ut forma ad subjectum; ad *medicinam*, & *deambulationem*, ut effectus ad causam; ad *colorem*, ut res significata ad signum, quæ tres habitudines sunt diversæ. *Adverte* *Sanitas* dicitur esse *extrinsecè* in reliquis, & secundariis analogatis, qualia sunt *medicina*, *color* &c. non ideò, quòd hæc nullam habeant virtutem intrinsecam aliquid conferendi ad primarium analogatum, quale hic est *animal*; medicina enim per virtutem sibi intrinsecam sanat; sed ideò, quòd *sanitas* formaliter accepta in animali duntaxat tanquam in subjecto sit intrinsecè.

Analogia proportionis sunt, quorum nomen commune est, ratio verò per nomen significata simpliciter diversa est, eadem tamen secundum proportionem. E. g. *Pes* respectu mensæ & hominis est analogum proportionis; sicut enim se habet pars infima hominis ad hominem, quem sustentat; sic pars infima mensæ se habet ad mensam, quam sustinet, qui modus, quo de utroque pes affirmatur, proportio vocatur. De his duobus Analogis natum est hoc apud Philosophos axioma: *Analogum*

logum pro se sumptum stat semper pro famosiore analogato. v. g. *Pes* pro homine, *sanum* pro animali. His analogis addunt Thomistæ tertium analogorum genus, scilicet *analogia inæqualitatis*, quæ sic definiunt: *Quorum nomen commune est, & ratio per nomen significata omninò eadem, inæqualiter tamen participata àb analogatis ob differentias.* Tale est v. g. *Animal* respectu hominis, & bruti; homo enim est perfectius animal, quàm brutum. Verùm ejusmodi analogia videntur potius esse univoca, quàm strictè analogia; quia inæqualitas ex differentiis orta, non significatur per ipsum nomen commune. Adde, quòd admissis ejusmodi analogis vix ulla darentur univoca, quandoquidem differentia contrahentes genus plerumque quoad perfectionem sunt inæquales.

360. *Quæres.* An æquivocatio detur in mente? R. 1. cum Soto *cap. 4.* cum Casilio *lib. 1 cap. 3.* & aliis communiter, quòd æquivocatio propriè non detur in mente, sed in vocibus. *Ratio est,* quia ad æquivocationem propriè talem requiritur, ut terminus æquivocans indeterminatè significare possit vel hoc, vel illud, ita, ut in mente audientis generare valeat confusionem, & dubium sensum; sed in mente alicujus sibi ipsi per conceptus loquentis nequit esse confusio, vel dubius sensus; quandoquidem conceptus formales indifferentes non sunt, ad hoc, vel illud, sub hac, vel illa ratione significandum; sed necessariò

in objecta sua eodem modo feruntur; ergo. Accedit, quòd, licet subinde eodem conceptu diversa objecta inter se non connexa, & eodem nomine prolata cognoscantur; intellectus tamen illa, quibus nomen ejusmodi applicat, distinctè cognoscat; ergo hærere ambiguus non potest. R. 2. Si quis verò cum Compt. *Disp. 39. Log. Sect. 1. n. 6.* & cum Arriaga *Disp. 10. Log. Sect. 1.* tueri velit, ad conceptum æquivocum sufficere, si repræsentet plura, ut plura quomodocunque, tunc utique dabitur æquivocatio in mente, siquidem nihil impediat, quominus cognitio hoc modo plura repræsentare valeat; sed hæc locutio juxta Arriagam impropria est.

ARTICULUS II.

De Denominativis & Concretis.

§. I.

*Quid sint Denominativa, sive Paronyma,
& quotuplicia?*

361. **D**ico 1. Denominativa strictè dicta juxta Aristotelem *de Antepredic. cap. 1.* sunt, quæ ab aliquo nominis appellationem habent, solo differentia casu. h. e. Denominativa dicuntur illa, quæ ab alio derivata eandem significationem retinent, & secundum finalem terminationem solum differunt. Sic *albus* derivatur ab *albedine*, à *justitia justus*, à quâ sola finali terminatione discrepat. Terminus derivatus
dici-

dicitur *Denominativus*; terminus à quo derivatur, appellatur *Denominans*; terminus, cui denominativus tribuitur, *Denominatus* nuncupatur. *Adverte* prætereà imò τὸ *Denominatio* hïc non sumitur pro mera nominis impositione, ùt si quis relicto nomine Pauli, assumeret nomen Joannis; sed importat hïc formam afficientem quodammodo subjectum, illudque immutans, formalémque effectum suum, qui denominatio dicitur, illi communicans. v.g. ut *paries* denominetur *albus*, necesse est, ut albedo tanquàm forma afficiat parietem, illumque immutet, & ex non albo faciat album, illique tribuat suum effectum formalem, qui est denominatio albi. 2do P. Joan. Bapt. de Benedictis, & P. Heimbach ad terminum denominativum strictè talem benè requirunt, ut denominationem suam habeat à forma accidentali, & distincta, ùt *justus* à *justitia*; aliàs etiam *homo* àb *humanitate* dictus, terminus denominativus foret.

362. *Dico* 2. *Denominativa* latiùs sumpta, prout iis frequenter utuntur Philosophi, sunt illa, quæ alteri denominationem tribuunt, sive unum derivetur àb altero sive non. Est autem denominatio varia, *Physica*, *Metaphysica*, *Logica*, *Intrinsicca*, *Extrinsicca*, *Physica*, & *Moralis*. *Physica* est, quæ habetur a forma physica realiter à subjecto vel denominato distincta; talis est denominatio *albi*, quæ habetur àb *albedine* à re, cui inhæret, realiter distincta. *Metaphysica* est, quæ habetur à forma

rea-

realiter à subjecto indistincta; sic *homo* denominatur àb *humanitate* non realiter àb *homine* distincta. *Logica* præcipuè illa dicitur, quæ habetur à forma, quam *Logica* specialiter considerat; sic *Universale* denominatur àb universalitate. *Intrinsæca* est, quæ habetur à forma, quæ realiter est in subjecto denominato, ut *albedo*, quæ est in *pariete*. *Extrinsæca* est, cum forma realiter est extra subjectum, v. g. *homo visus*. *Physica*, prout morali opponitur, est, quæ habetur à forma realiter existente, absque respectu ad æstimationem hominum, aut mores; talis est denominatio *Colorati*, *albi*, *ignei* &c. *Moralis* est, cujus forma vel est aliquid ad mores pertinens, & à libera dependens voluntate; vel non physicè amplius, sed moraliter tantum, & secundum hominum æstimationem existit, v. g. Denominatio *Principis*, *Prætoris* &c. quæ habetur àb electione aut volitione Regis, seu Magistratûs, quæ non amplius physicè, sed moraliter existit. Item denominatio *amici*, vel *hostis*, quæ habetur àb amore, vel odio, quæ pertinent ad mores. Ex his insuper colliges, denominativa non tantum àb abstractis, sed etiam à concretis derivari posse, v. g. *vestitum*, *igneum*, *terreum* &c. quæ à *veste*, *terra*, *igne* derivantur, & quamvis hæc concreta formæ non sint, significantur tamen ad modum formarum.

363. *Reflexio I.* Ad denominationem tria hæc ferè requiruntur. *Forma*, *subjectum capax*, & *debita forma ad subjectum applicatio.*

Hæc

Hæc autem applicatio vel est identitas formæ cum subiecto, ut fit in denominationibus metaphysicis; vel est Unio intrinseca, ut in physicis contingit; vel est connexio quædam formæ cum subiecto, aut respectus illius, & tendentia ad subiectum, qualis est plerumque in moralibus, & denominationibus extrinsecis.

II. Quando datur in rerum natura nova denominatio, quæ antea non fuit, etiam aliqua datur mutatio, quæ fit vel per productionem, vel per rei cuiusdam destructionem; quia forma tunc denominare incipit, quando incipit esse; sed non potest incipere esse, nisi per mutationem; ergo. Hinc nata sunt hæc axiomata: *Idem manens idem, semper facit idem. Nihil potest transire à contradictorio ad contradictorium sine mutatione.*

§. II.

Quid & quotuplex sit concretum?

364. Dico 1. Terminus concretus est, qui significat subiectum & formam. Subiectum dicitur id, quod accipit denominationem, vocaturque *significatum materiale*. Forma, sive *significatum formale concreti* est id, quod denominationem tribuit. v. g. *Doctus* est concretum; in quo subiectum est res, quæ dicitur docta: Forma est doctrina, quæ rem doctam denominat.

365. Dico 2. Concretum aliud est *Physicum*, quod formam dicit realiter à subiecto distinctam, ut *album*. Aliud *Metaphysicum*,
cujus

cujus forma metaphysicè tantùm à subjecto distinguitur, ut *homo*. Aliud est *Logicum*, cujus forma specialiter à Logica consideratur, ut *Universale*, *genus* &c. Præterea concretum dividitur in substantiale & accidentale. *Substantiale* est, cujus forma est substantia; sive nomine substantivo exprimatur, ut *Homo*, *Lapis*; sive adjectivo, ut *Animatum*. *Accidentale* est, cujus forma est accidens, sive substantivum sit, sive adjectivum, ut *Dulce*, *Fustum*, *Pictor* &c. Accidentale rursus est vel physicè, vel logicè accidentale. *Physicè accidentale* est, quando forma realiter essentiæ accidit, ut *album*. *Logicè accidentale* est, quando forma logicè, vel nostro concipiendi modo essentiæ accidit, sic *visibile* accidit homini.

366. *Obj.* Quando dico: *Album quòd album est disgregativum visus*, rò album significat solam formam, sive albedinem; ergo non omne concretum significat subjectum & formam. *R. D. Conf.* Non omne concretum sumptum in ratione concreti significat subjectum & formam. *N.* si sumatur pro abstracto, & pro sola forma, ut fit in data prædicatione. *C. Inst. 1.* Si concretum dicat formam, ergo vel physicam, vel logicam, vel metaphysicam; sed nihil horum dici potest; ergo. *R. N. min. & dico*, talem esse formam, quale est concretum: si hoc sit physicum, dicit formam physicam, si metaphysicum, metaphysicam, si morale moralem &c. *Inst. 2.* Sequeretur, quòd etiam terminus denominativus sit terminus concre-

tus.

tus. R. Quid tum? Si ais. Denominativa, & concreta differunt definitionibus; ergo denominativa nequeunt esse concreta. R. D. ant. Differunt definitionibus objectivis. N. formalibus. C. Etiam *substantia & vivens* in homine differunt definitionibus, & tamen realiter, ac objectivè sunt idem.

§. III.

Quid concreta in Recto importent, quid in Obliquo?

367. *Nota 1.* Terminus ille importatur in *Recto*, qui exprimitur in nominativo casu, vel *formaliter*, ut si dicam: *Petrus est homo*; vel *æquivalenter*, ut in hâc propositione: *Materia cum forma debite applicatâ constituit compositum*; in qua propositione etiam *τὸ cum forma &c.* *Rectus* dici potest, quia æquivalet *Recto*, & æquè sic dici potuisset: *Materia, & forma &c. constituunt compositum.* Terminus autem importatur in *Obliquo*, qui exprimitur in aliquo alio casu, ut *τὸ Sempronii* in hâc propositione: *Filius Sempronii mortuus est.* Hic advertendum, quòd à parte rei nec *Rectus*, nec *Obliquus* datur *formaliter*; cum formaliter proveniant à nostris conceptibus, dum rem quampiam concipimus ut *aliquid per se stans*, & ideò per nominativum exprimimus: Aliam verò concipimus ut *aliquid adjacens*, seu *adveniens*, & hinc eam per obliquum indicamus. Datur tamen & *Rectus*, & *Obliquus* à parte rei *fundamentaliter*, h. e. datur à parte rei in ipsis rebus funda-

da-

damentum, sive ratio, propter quam res aliqua in recto; alia verò in obliquo importari meretur. Consistit autem fundamentum hoc in connexionione rei unius cum alia, sive hæc connexionio sit identitas realis, aut ficta, sive sit unio physica, aut moralis, sive relatio realis, vel rationis; ex qua fit, ut, dum res una per se attingitur & ratione sui, simul attingatur & altera, ad priorem pertinens, & cum illa connexa. E. g. in hæc propositione: *Petrus est doctus*, prædicatum significat duo, scilicet *Rem habentem*, sive subjectum doctrinæ, & ipsam *Doctrinam*; ita tamen, ut *Res habens* affirmetur de Petro per se; *Doctrina* autem concomitanter, & in obliquo propter connexionem cum Petro, quæ per datam prædicationem significatur. Hinc propositio hæc sic resolvenda est: *Petrus est res habens doctrinam*.

368. *Nota 2.* Concretum sumi potest vel specificativè, vel reduplicativè. *Specificativè*, sive *materialiter* aut *denominativè* sumitur, quando illi in propositione prædicatum tantum ratione significati materialis tribuitur; ut si dicam: *Album est dulce*, τὸ *Album* specificativè sumitur, quia τὸ *Dulce* non prædicatur de albo ratione formæ, sive albedinis, sed ratione significati materialis, i. e. ratione illius quod est album, ita, ut sensus sit: *Id (scilicet Lac, vel Saccharum) quod est album, est dulce*. Hinc colliges, signum, quòd concretum sumatur specificativè, esse hoc: si in expositione propositionis adhibendum sit Relativum
qui,

qui, quæ, quod. Reduplicativè concretum sumitur, quando per particulas reduplicantes (quales sunt *ut, prout, quæ, quantum* &c.) illud designatur, ratione cujus prædicatum specialiter convenit subiecto. v. g. *Ignis ut calidus urit, Album quæ dulce sapit.* Quibus loquendi modis indicamus, cur ignis urat, nimirum quia calidus, & cur album sapiat, nempe quia dulce. Quoniam verò ipsæ etiam particulae reduplicantes in sensu specificativo quandoque usurpantur; hinc ad dignoscendam reduplicationem strictè talem Haunoldus in *Log. Pract. p. 1. cap. 1.* tradit sequentes regulas. *Prima est.* Particula reduplicans habet sensum reduplicativum, sive designat rationem, propter quam prædicatum subiecto conveniat, quando prædicatum vel ad conceptum, vel saltem ad integritatem illius pertinet, quod reduplicatur; v. g. *Christus, quæ homo, est rationalis,* in qua prædicatione *to Rationale* est de conceptu hominis. Vel *Christus, quæ homo, habet manus, pedes;* ubi *pedes, manus* ad integritatem hominis pertinent. Proinde sensus harum propositionum est: *Humanitas Christi est rationalis; Humanitas Christi habet pedes* &c. *Secunda regula est.* Particula reduplicans habet sensum reduplicativum, si id, quod reduplicatur, est causa, vel radix prædicati; v. g. *Homo quæ Logicus artificialiter discurrit.* *Homo in quantum rationalis videt.* Huc etiam spectant illæ propositiones, in quibus particula reduplicativa designat solam conditionem; v. g. *Ignis*

ut *approximatus urit*. Item illæ, in quibus particula reduplicans denotat rationem *sub qua*; v. g. *Operationes mentis quæ dirigibiles sunt obiectum materiale Logicæ*. Item illæ, in quibus reduplicatio significat motivum; v. g. *Deus quæ bonus amatur*. Tertia regula est Particula reduplicativa sensum specificativum habere potest, quando designat tantum non repugnantiam prædicati cum subiecto, ut si dicam: *Homo quæ justus venialiter peccare potest*; ubi sensus non est hic: *Iustitia hominis peccare potest*; sed hic: *Iustus homo peccare potest, quin perdat iustitiam*. Porro particula reduplicativa sensum specificativum habet, quando prædicatum subiecto non convenit simpliciter, sed tantum secundum quid, vel saltem accidentaliter duntaxat. v. g. *Æthiops in quantum dentatus est albus*: *Christus quæ homo est albus, vel vestitus &c.*

369 Dico 1. Concretum, si *specificativè*, aut *denominativè* sumatur, in recto dicit id, quod in ejus resolutione se habet per modum recipientis, sive stantis & habentis; in obliquo verò importat id, quod se habet per modum recepti, habiti, aut advenientis, quod significatur aliquo modo connexum cum eo, cum quo fit identificatio. v. g. Hæc propositio: *Corvus est niger*, sic resolvitur: *Corvus est res habens nigredinem*; in qua resolutione *Res habens* tanquam aliquid recipiens importatur in recto: *Nigredo* verò utpote receptum importatur in obliquo, & non identificatur cum corvo;

vo ; sed per prædicatum significatur connecti aliquo modo , & pertinere ad rem habentem. *Ratio est* , quia ad id , quod se habet per modum stantis , aut substrati , primò & per se cognitio terminatur ; id quod significare recti est. Illud verò , quod se habet per modum advenientis , dicitur terminare intuitum mentis obliquum , consequenter exprimitur per obliquos , quorum est rem significare ut alteri adjacentem.

370. *Ex his inferes* , quòd concreta tum accidentalia , tum substantialia , sive substantiva sint , sive adjectiva , si sumantur *specificativè* , in recto importent subiectum , in obliquo formam , *saltem in purè creatis*. Hinc concreta hæc : *Album , Rationale , Homo &c.* Sic resolves : *Res habens albedinem , Res habens rationalitatem , Res habens humanitatem. &c.* Si dicas 1 , quòd *rationalitas , & humanitas* realiter veniant in recto ; R. Veniunt quidem realiter in recto , sed ut subiecta , non autem ut formæ , cum sint tantum formæ metaphysicæ. Verum proinde manet , quod subiecta in his etiam concretis veniant in recto , formæ autem in obliquo. Eodem modo hoc concretum , *Deus* , resolves sic : *Res habens Deitatem*. Licet enim Deitas realiter sit ipse Deus , cum in Deo compositio realis implicet ; tamen non est ipse Deus formaliter , ex supposito , quod compositionem rationis in Deo admittas. Si verò & hanc in Deo negare velis , Deus tamen terminus concretus manet , non quidem se-

cundum rem significatam; sed secundum modum significandi; quandoquidem τὸ *Deus* non significat per modum formæ, sicut τὸ *Deitas*. Si dicas 2, quod *Humanitas* significet compositum ex corpore & anima, adeoque sit terminus concretus. & Licet significet compositum, i. e. rem compositam; non tamen significat modo composito. Adhæc τὸ *Homo* non ideò terminus concretus est, quia compositum ex corpore & anima significat; sed ideò, quia significatum ejus metaphysicum est *humanitas*; vel certè ideò, quia in consideratione physica in recto dicit naturam, ut subjectum, in obliquo subsistentiam, ut formam.

371. Dixi supra, *saltem in purè creatis*. Quamvis enim conclusio n. 369. posita de concretis etiam non purè creatis intelligi possit; Philosophus tamen consultius ea, quæ ad mysterium Trinitatis, & Incarnationis spectant, Theologis enucleatius discutienda relinquit. Ut tamen advertas, quid in ejusmodi concretis juxta citatam conclusionem importetur in recto, & quid in obliquo, propositiones quasdam unà cum suis resolutionibus subjungo. 1^a est: *Deus est unus*. Hanc sic resolves: *Natura divina habens tres personalitates est una*. 2^a est: *Deus est Trinus*. Hæc sic resolvitur: *Personalitates habentes naturam divinam sunt tres*. 3^a est: *Deus est homo*. Hæc resolvenda est in hunc modum: *Suppositum habens Deitatem est suppositum habens humanitatem &c.* In his resolutionibus vides, jam naturam, jam sup-

suppositum importari in recto, prout nimirum jam hæc, jam illud se habet per modum stantis, vel habentis, id quod colligitur ex ratione formali, propter quam in ejusmodi propositionibus prædicatum convenit subjecto. Ita ferè Arriaga, Joan. de Benedictis, Casilius &c.

372. *Dico 2.* In concreto *reduplicativè* sumpto illud importatur in recto, quod per particulam reduplicantem volumus expressius designare tanquam illud, propter quod prædicatum subjecto convenit. Hinc fieri potest, ut modò subjectum, modò forma, modò utrumque significetur in recto, prout nimirum exigat propositionis veritas. Ecce tibi exempla. 1. Si dico: *Bonum ut cognitum amatur*, in recto importatur subjectum; nam cognitio non est id, quod amatur; sed per reduplicationem solum indicatur, quòd bonum, ut ametur, cognosci debeat. 2. Dum dico: *Peccatum ut agnitum placet Deo, Album ut album disgregat visum*, in recto importatur forma; nam non placet Deo ipsum peccatum, quod agnoscitur, nec subjectum albedinis disgregat visum; sed Deo placet agnitio, & visum disgregat albedo. 3. Dum dico: *Album ut album est compositum accidentale*, & subjectum & forma importatur in recto; quia nec subjectum solum, nec sola forma est compositum, sed subjectum & forma unita. Econtrà dum dico: *Album ut album est concretum*, in recto importatur subjectum, in obliquo forma, dataque propositio

sic resolvenda est: *Res ut habens albedinem est concretum.* Ex hoc advertes discrimen concretum inter, & compositum: Compositum enim non est sola forma, nec solum subjectum, nec res habens formam; sed est res, & forma unita; quia in recto importat omnes partes suas; concretum verò unum dicit in recto, scilicet subjectum, alterum verò nempe formam in obliquo, id quod est de essentia concreti, prout concretum est, ut inquit Dicastillo *De Sacram. Disp. 1. n. 323.*

373. *Obj.* Concretum indifferens est, ut vel formam vel subjectum in recto dicat; cum nihil exigat subjectum præ forma importari in recto; ergo malè dicitur, quod concretum in recto necessariò dicat subjectum, in obliquo formam. *R. N. ant. cum ejus probat.* Nam veritas propositionum exigat, ut id, quod in resolutione se habet per modum stantis, vel habentis, ponatur in recto; id verò, quod se habet per modum advenientis, vel habiti proferatur in obliquo. Sic ut vera sit hæc propositio: *Paries est albus*, nequit importari in recto *albedo*, ita, ut sensus sit: *Paries est albedo*; sed debet importari in recto subjectum, & dici: *Paries est res habens albedinem.* *Si ais:* Forma non est de essentia concreti; ergo non benè definitur in ordine ad formam. *R. D. ant.* Non est de essentia concreti *materialiter* accepti. *C. Formaliter, & adæquatè spectati. N. Si urgeas:* In hac propositione: *Corvus est niger*, concretum materialiter sumptum est *Corvus*;

vus; sed de essentia corvi est forma, sive nigredo; ergo forma est de essentia concreti etiam materialiter accepti. *Prob. min.* Prædicatum in propositione affirmativa vera debet esse idem cum subjecto; ergo pariter nigredo, quæ venit ex parte prædicati, erit idem cum subjecto, & consequenter de ejus essentia. *R. D. ant. probat.* Prædicatum debet esse idem saltem quoad rectum. C. etiam quoad obliquum, qui hic est nigredo. N.

§. IV.

Quomodo concreta multiplicentur, & de se invicem, nec non de abstractis prædicari possint?

374. *Dico 1.* Concreta multiplicantur multiplicato recto. Ita Authores communiter. *Ratio est*, quia concreta supponunt pro rectis; ergo his multiplicatis, ipsa quoque concreta multiplicari necesse est. Ita *Casil. Summul. lib. 1. cap. 4 n. 24.* *Joan. de Benedictis. lib. 2. cap. 3. sub finem.* Ex his colliges, quod, si ponerentur tres albedines in uno subjecto, non forent tria alba; sed subjectum appellandum potius foret *ter album*; quia non multiplicaretur id, pro quo concretum supponit. Econtrà si eadem albedo in tribus poneretur subjectis, essent tria alba, ob rationem oppositam; quamvis illa tria alba inadæquatè idem essent, nimirum quoad obliquum. Sic pariter Christus est unum tantum concretum, licet duæ sint in eo naturæ; econtrà si tres Personæ divinæ eandem assumerent humanitatem, tres essent ho-

mines, id quod Nominales, Marsilius, Gabriel, Cajetanus, Medina, Joan. de Benedictis defendunt. Si verò D. Thomam 3. p. q. 3. q. 6. ad 1. & Suarezium Tom. 1. in 3. p. Disp. 13. Sect. 2. & 3. sequi velis, dices, quòd, in casu, quo tres Personæ eandem assumerent humanitatem, unicus tantùm foret homo, sicut tres Personæ eandem habentes naturam divinam sunt unus Deus. Quæ posterior sententia ab Authoritate fortè firmior est; Prior autem Uniformiter magis multiplicationem concretorum explicat.

375. *Dico 2.* Concreta tum de se invicem, tum de abstractis prædicari possunt sequentibus modis. I. Concreta physica de physicis, & metaphysica de metaphysicis rectè prædicantur in sensu reali, & specificativo. v. g. *Album est dulce; Homo est animal. Ratio est,* quia est identitas inter rectos; id quod ex resolutione dictarum propositionum facilè intelliges; faciunt enim hunc sensum: *Res habens albedinem, est res habens dulcedinem. Res habens humanitatem, est res habens animalitatem.* II. Abstracta physica de physicis malè prædicantur. Sic malè dico: *Albedo est dulcedo. Ratio est,* quòd has inter formas identitas non detur, sed tantùm Unio. Excipiuntur abstracta superiora, quæ de abstractis inferioribus benè prædicari possunt. v. g. *Albedo est color, color est qualitas. Ratio est,* quia albedo in colore, color in qualitate ceù genere identicè includitur. III. Abstracta metaphysica de metaphysi-

phycis in sensu reali bene prædicantur, non
 autem in sensu formali. Sic benè dicitur: *Ra-*
tionalitas Petri realiter est animalitas Petri: malè
 autem sic diceretur in sensu formali, cùm ra-
 tionalitas non sit formaliter animalitas. Exci-
 piuntur hìc rursus abstracta metaphysica su-
 periora, quæ etiam in sensu formali de inferio-
 ribus benè prædicantur. Sic benè dico: *Pe-*
treitas formaliter est humanitas, cùm Petreitas
 nil aliud sit, quàm hæc singularis humanitas.
 IV. Concreta physica malè prædicantur de ab-
 stractis phycis, & vicissim. Sic falsa est hæc
 prædicatio: *Album est albedo*. Si autem sint
 concreta metaphysica, verè prædicari possunt,
 saltem in sensu reali. v. g. *Animalitas realiter*
est animal. Plura de his si desideres, Consule.
 P. Channevelle. *Part. 2. Log. Disp. 2. append.*
ad art. 5. P. Haunold. & Aler.

ARTICULUS III.

Variorum adhuc Terminorum Explicatio.

MENS non est, distinctionum terminos hìc
 denuò vocare ad examen, qui suis locis
 partim explicati jam sunt, & adhuc explica-
 buntur: Nec ea pluribus hìc prosequar, quæ
 de reliquis termini divisionibus ex pervulgata
 Dialectica Tyronibus Philosophis prælegi, &
 præambulis exercitationibus explicari, in-
 culcarique solent. Sed suppositis iis, quæ à
 studii philosophici exordio de terminis agitan-
 tur, illos hìc terminos per quæstiones quasdam

explicabo, quorum notitia maximè necessaria, & ad præsens institutum plurimùm infervit.

376. *Quæres 1. Quid sit Terminus Primò-, quid Secundò Intentionalis?* R. *Terminus Primò-Intentionalis*, sive *Primæ intentionis* est, qui significat rem secundùm suum esse, quod habet in se, absque cognitione logica, quæ à cognitione logicè artificiali superveniat. Perinde autem est, sive significet rem strictè talem, & extra intellectum existentem, sive cognitionem, sive positivam, & veram, sive negativam & fictam. Termini ejusmodi sunt *Equus*, *Homo*, *Cognitio*, *Tenebræ*, *Negatio*. *Terminus secundò-Intentionalis*, sive *secundæ Intentionis* est, qui significat rem ut affectam denominatione logicâ, proveniente à intellectu artificialiter, & logicè operante. v. g. *Subjectum*, *Prædicatum*, *Genus*, &c.

377. *Obj.* *Equus* est terminus primò-intentionalis; sed *Equus* significat rem ut affectam cognitione logicâ, scilicet speciem; ergo etiam terminus primò-intentionalis significat rem ut affectam denominatione logica. R. D. *min.* Significat rem ut affectam denominatione logicâ, si sumatur primò-intentionaliter. N. si sumatur secundò-intentionaliter. C. Ex hac distinctione advertes, aliud esse, terminum esse 1mò- & 2dò-intentionalem; & aliud, terminum 1mò- & 2dò-intentionaliter sumi. Hoc ut dignoscas, observa sequentes regulas. 1. Si prædicatum propositionis sit logicum, tunc subjectum, quod aliàs foret terminus 1mò-
 ten-

tionis, sumitur 2dò-intentionaliter; quia tunc
subjectum per accidens, & ratione prædicati
significat rem ut affectam cognitione logicâ.
v. g. Animal est Genus. 2. Terminus 2dæ in-
tionis sumitur 1mò-intentionaliter, quandò
sumitur pro suo significato secundum se, abs-
que alia denominatione logica, à cognitione
artificiali reflexa priori superveniente: ut fit in
his propositionibus: Homo est species, in qua
prædicatum sumitur 1mò-intentionaliter. Uni-
versale est prædicabile de pluribus, in qua subje-
ctum, licet sit terminus 2dæ-intentionis, 1mò-
intentionaliter sumitur. Genus est universale,
in qua subjectum & prædicatum, licet termi-
ni 2dæ-intentionis sint, 1mò-intentionaliter
sumuntur, ex ratione superiùs assignata. Si-
gnum pro termino 1mò-intentionaliter sum-
pto dignoscendo Summulistæ communiter as-
signant hoc: si ei signum aliquod vel univer-
sale vel particulare præfigi possit. Si ais: Om-
nis terminus in propositione positus, denomi-
natione logica affectus est; cum sit vel subje-
ctum, vel prædicatum; ergo omnis terminus
est secundò-intentionalis. R. N. ant. Ratio-
nem D. Est subjectum vel prædicatum reflexè.
N. directè & exercitè C. Non quivis termi-
nus reflexè cognoscitur ut subjectum, aut ut
prædicatum, etsi alterutrum reipsà sit.

378. *Quæres 2. Quid sit terminus Transcen-*
dentalis, & Non transcendentalis? R. Tran-
scendentalis est, qui de omni ente reali, & pos-
sibili dici potest. Horum sunt sex, in voce
 REU-

REUBAV literis initialibus memoriæ gratiâ indicati; Nimirum *Res*, quæ vox significat rei cujuslibet essentiam. *Ens*, quod significat aptitudinem ad existendum. *Unum*, quod denotat rei unitatem. *Bonum*, quod intrinsecam rei perfectionem significat. *Aliquid*, sive *Aliud quid*, quod rei indicat distinctionem. *Verum*, quod cognoscibilitatem denotat. *Non transcendentalis* est, qui non convenit omni enti, ut *Homo*, *Lapis*.

379. *Quæres 3. Quid sit terminus finitus, quid infinitus?* R. *Terminus finitus*, sive *finitans* est, qui aliquid determinatè significat, ut *Homo*, *Arbor*. *Terminus infinitus*, sive *infinitans* est, qui præfixam habet infinitantem particulam *Non*, per quam à suo significato trahitur ad significandum indeterminatè omne à se distinctum, ita, ut dici de rebus infinitis possit, adeoque significationem non finiat, v. g. *Non Brutum*. *Adverte*, quòd ejusmodi non faciant propositionem negativam, ut videre est in his propositionibus: *Non arbor est lapis*. *Arbor est non lapis*. *Non arbor est non lapis*. Quæ propositiones affirmativæ sunt, cum copula principalis affirmetur; id quod ex earum resolutione colligitur: 1ma enim facit hunc sensum: *Aliquid, quod non est arbor, est lapis*. 2da sic resolvitur: *Arbor est aliquid, quod non est lapis*. 3tia sic: *Aliquid, quod non est arbor, est aliquid, quod non est lapis*. Ut autem propositio sit negativa, particula *Non* immediatè ponatur ante copulam principalem, eamque afficiat,

afficiat, necesse est. v. g. *Arbor non est lapis.*
 Vel, si ponatur particula *Non* ante subjectum,
 efficere unam dictionem cum illo non debet,
 sed afficere totam propositionem, ut negativa
 fiat, ut rectè advertit Semery in *summulis.*
 Præterea P. Dedelley in *summulis q. 1. art. 2.*
§. 6. notat, quòd omnes termini categorematici
 evadere possint infiniti, non autem syncategorematici,
 quales sunt: *Nullus, Aliquis.*
 Hi enim cum finiti non sint, nec infiniti reddi
 possunt. Nec verba (ut idem inquit) infinitantur,
 nisi fortassis rarissimè; quia aliàs prodiret
 sensus à communi acceptione omninò
 alienus. v. g. Hæc propositio: *Petrus non am-*
bulat, quæ juxta Communem acceptionem ne-
 gativa est, foret affirmativa, facerétque hunc
 sensum: *Petrus est aliquid non ambulans.* Ex
 his facile colliges, quòd particula *Non* subinde
infinitanter sumatur, faciátque propositionem
 infinitam; si nimirum subjectum aut prædica-
 tum immediatè afficiat: subinde autem *negan-*
ter accipiatur, faciátque propositionem negati-
 vam, quando scilicet vel totam propositionem,
 vel copulam principalem immediatè afficit.

380. *Quæres 4. Quid sit terminus Positivus,*
Negativus, & Privativus? R. *Positivus* est, qui
 significat aliquid reale, & verum ens, v. g.
Deus, Angelus, Homo. *Negativus* strictè talis
 est, qui significat negationem formæ in sub-
 jecto incapaci, ut *Non videns* respectu lapidis.
Privativus est, qui significat carentiam formæ
 in subjecto capaci, ut *Cecitas* respectu hominis.

DISPU-